

Alemayehu Kumsa (1961–2023), ohlédnutí a osobní vzpomínka

Mnozí z nás byli koncem srpna tohoto roku zarmouceni zprávou o úmrtí našeho dlouhodobého spolupracovníka, kolegy a člena redakční rady časopisu *Historická sociologie* Alemayehu Kumsy Ph.D. (zemřel nečekaně 19. 8. 2023).

Dr. Kumsa se narodil 15. 1. 1961 ve městě Dembi Dollo, v regionu Oromia v Etiopii. Vysokoškolské vzdělání získal v Praze na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy. V letech 1987–1992 se věnoval studiu magisterského oboru sociologie, které ukončil diplomovou prací *Sociologické problémy státu, moci a autority*. Na něj pak v letech 1993–1997 navázal v rámci doktorského programu, jehož studium uzavřel disertační prací na téma *Politický systém Oromů v době jejich suverenity, kolonizace Habeší na konci 19. století a boj za emancipaci od této nadvlády*.

V následujících letech pracoval dr. Kumsa v roli pedagoga na řadě univerzitních pracovišť v ČR. K těm – pro něj nejvýznamnějším – patřila Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, kde působil na Ústavu Blízkého Východu a Afriky (1998–2008) a na Ústavu etnologie (2008–2016), a dále Fakulta humanitních studií, na níž od roku 2010 vyučoval v rámci programu *Historická sociologie* (nejprve v týmu Pracoviště historické sociologie, poté na Katedře sociologie). Z jeho dalších působišť je možné zmínit Univerzitu Pardubice (2003–2006), Škoda Auto University, Mladá Boleslav (od roku 2017), Bankovní institut, či Anglo-americkou univerzitu. Pro to, s čím se dr. Kumsa musel během celé své pedagogické dráhy opakovaně vyrovnávat, se dnes v sociologii vžilo označení „prekarizace“; vedl život spojený s vědomím ne zcela uspokojivého ocenění a sociálního a finančního zajištění, které v jeho osobnosti zanechávalo v určitých etapách jeho života zřetelný otisk. To, co mu v obtížných situacích pomáhalo tyto problémy překonávat, byla především láska jeho manželky Jany a radost, kterou jim přinášely jejich dvě děti.

Pedagogická činnost dr. Kumsy (přednášel v češtině a angličtině) probíhala paralelně po dvou, či spíše po třech liniích. Na jedné straně to byly kurzy věnované problematice historických a sociálních procesů odehrávajících se na Africkém kontinentu (prekoloniální Afrika, postkoloniální Afrika, demokratizační procesy, ozbrojené konflikty); na druhé straně přednášky a semináře věnované problematice sociologického myšlení (dějiny sociologie, sociologické teorie, metody a techniky sociologického výzkumu), a kromě toho pak ještě předměty odrážející perspektivu jiných sociálních věd – politologie, ekonomie, etnologie, antropologie, psychologie (nacionalismus, kolektivní paměť, modernizační vývoj, globalizace, autoritarismus, násilí, genocida). Uvedené linie se v mnoha případech vhodně doplňovaly a prolínaly, což velmi výrazně obohatilo zejména Kumsovu výuku v rámci programu *Historické sociologie*. To pak platí určitým způsobem i o jeho autorském úsilí (viz např. [Kumsa 2007a; Šubrt – Kumsa – Ruzzeddu 2020]), v němž však těžiště tvorby

spočívalo v pracích věnovaných problémům soudobé Afriky [Kumsa 1999; 2001a,b; 2004; 2005; 2006a,b,c; 2007b; 2008; 2010a,b; 2012a,b; 2014; 2016; 2017a,b; 2019].

Autor této vzpomínky prožíval svou profesní dráhu tak, že ho její průběh s dr. Kumsou opakovaně rozděloval a spojoval. A tak snad čtenář promine, že jeho vzpomínky na zesnulého kolegu a přítele jsou v mnoha případech osobního či důvěrného rázu. Ačkoliv byl Alemayehu Kumsa o něco mladší než on, stal se pro něj určitým vzorem především v jedné věci, a tou bylo zapojování do mezinárodních badatelských struktur, k nimž si jeho mladší souputník dokázal najít cestu hned na začátku 90. let. Byl členem *Mezinárodní sociologické asociace (ISA)*, v níž se angažoval především v *Research Committee 01, Armed Forces and Conflict Resolution*), působil v *Oromo Studies Association* a *Oromo Scholars and Professional Association*. A zapomenout nelze ani na jeho členství v *České (resp. Masarykově české) sociologické společnosti*.

Velmi výraznou událostí se pro autora tohoto textu stala společná účast na *XIX. ISA Světovém kongresu sociologie* v Torontu (2018), kde měl příležitost poznat, s jakou autoritou a respektem se Alemayehu Kumsa setkával u kolegů z odborných sekcí, na jejichž přípravě se aktivně podílel a ve kterých vystupoval s příspěvky *Jihadist movements in Contemporary Africa* a *The Ethiopian Government violent Repression through the Prism of State Terrorism*. To byla část Kumsovy profesní kariéry, o které u nás v Čechách věděl jenom málokdo.

V této souvislosti je pak také možné zmínit i Kumsův určitý osobnostní rys, jímž bylo cosi, co lze metaforicky označit jako neutuchající žízeň po poznání a po informacích. Svě kolegy často překvapoval tím, s jak širokou škálou informačních zdrojů každý den pracoval, co všechno se snažil brát na zřetel a reflektovat. Možná, že právě tato určitá extenzivnost, s níž přistupoval ke všemu novému, byla tím, co mu občas bránilo v tom, aby se dokázal dostatečně koncentrovat na dokončování textů, na kterých pracoval a které chtěl vydat.

Specifickým rysem, jímž se výkon jeho profesní role vyznačoval, byl perfekcionismus – úsilí, stavět se ke zkoumaným otázkám a problémům s precizní znalostí věcí, nic nezjednodušovat, k ničemu nepřistupovat povrchně, všimnout si i těch aspektů, které by mohly být při zběžném přístupu snadno přehlédnuty. Z jeho postoje k psaní jako by vyzařoval pocit, že stále ještě není přesvědčen o tom, že ví dost na to, aby mohl o zkoumané věci vydat definitivní soud. Právě to bylo patrně jednou z příčin, jež způsobovaly, že publikoval méně, než by bylo možné od odborníka s jeho znalostmi a rozhledem očekávat, což – dlužno dodat – v posledních letech jeho života do určité míry znepokojovala i jeho samého.

Rozhodně by se ale nemělo zapomínat na to, že byl člověkem s mimořádně vyvinutým smyslem pro slušnost a férové jednání. Ve vztazích ke kolegům a spolupracovníkům byl dobrosrdečný, přátelský a pozorný. Vůči studentům – z nichž v mnohých dokázal výrazně podnítit jejich odborný zájem či orientaci – byl náročný; známky nedával zadarmo, ale všem měřil stejnou měrou a nikomu nenadržoval. Vždy vystupoval věcně, klidně, jako kdyby se ani neuměl rozčilovat nebo se na někoho zlobit. V pracovním prostředí se vždy snažil udržet své emoce pod kontrolou. Pokud měl nějaké problémy, obvykle o nich se svými kolegy nemluvil, což možná mohlo vést i k tomu, že určité negativní pocity, se kterými se čas od času musel vyrovnávat, nedokázal s dostatečnou účinností ventilovat a nesl je v sobě jako zátěž. A jedním z problémů, který jej nepochybně tížil velmi výrazně, byl politický vývoj a situace v jeho rodné zemi.

To, co přetrvává je odborná pozůstalost dr. Kumsy, tvořená pracemi publikovanými v časopisech a knihách. Mezi jeho blízkými se ví, že pracoval na minimálně dvou knižních

textech, z nichž bohužel ani jeden nestačil během svého života dovést do finální podoby. Určitě by bylo dobré zjistit, v jakém stavu tyto rukopisy jsou a zda by je bylo možné po určitých redakčních úpravách publikovat.

Alemayehu Kumsa nám bude chybět nejen jako spolupracovník, znalec, odborník a pedagog, ale i jako kolega, přítel a vzácný člověk. S jeho odchodem vzniká na naší odborné scéně mezera, kterou nebude lehké zacelit. Čest jeho památce.

Jiří Šubrt

DOI: 10.14712/23363525.2023.28

- Kumsa, Alemayehu [1999]. Federalism: The Nigerian Experience. *Oromo Commentary: Bulletin for Critical Analysis of Current Affairs in the Horn of Africa* VIII (1): 18–21.
- Kumsa, Alemayehu [2001a]. Ethiopian-Eritrean War 1998–2000. In: Kropáček, Luboš – Skalník, Petr (ed.). *Africa 2000: Forty years of African Studies in Prague*. Praha: SET OUT, s. 131–140.
- Kumsa, Alemayehu [2001b]. Etiopsko-Eritrejská válka 1998–2000. *Mezinárodní politika* XXV (8): 10–12.
- Kumsa, Alemayehu [2004]. Genocida v Rwandě a úloha Spojených národů. In: Onderka, Pavel (ed.). *Afrika: dvojnásobné jaro 1994*. Občanské sdružení Aegyptus a Společnost přátel Afriky ve spolupráci s Městským muzeem v Moravské Třebové, s. 36–44.
- Kumsa, Alemayehu [2005]. Gadaa-mooji- the Last Stage of Gadaa Oromo. In: *Encyclopedia of Ethiopia* II. Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, s. 144–145.
- Kumsa, Alemayehu [2006a]. Přehled sociopolitického vývoje Etiopie od poloviny devatenáctého století do současnosti. In: Machalík, Tomáš – Záhořík, Jan (ed.). *Viva Afrika 2006*. Sborník příspěvků z konference věnované Africe. Katedra antropologie Západočeské univerzity v Plzni. Plzeň: Dryada, s. 21–30.
- Kumsa, Alemayehu [2006b]. Self Determination of Nation as Collective Human Right. In: Gobena, Huluka (ed.). *Oromo Studies Association. Proceedings. Developing Knowledge and Promoting Justice*. Nineteenth Annual Conference. Howard University Washington D.C. July 30–31, 2006, s. 71–79.
- Kumsa, Alemayehu [2006c]. Parlamentní volby a politické konflikty v Etiopii od roku 1991 do roku 2005. *Mezinárodní politika* 30 (12): 12–14.
- Kumsa, Alemayehu [2007a]. *Globalizace a uspořádání globálního systému*. In: Tomeš, Jiří – Festa, David – Novotný, Josef, et al. (ed.). *Konflikt světů a svět konfliktů*. Praha: Nakladatelství P3K, s. 24–45.
- Kumsa, Alemayehu [2007b]. Political Conflict in Contemporary Somalia. In: Machalík, Tomáš – Záhořík, Jan (ed.). *Viva Africa 2007. Proceedings of the II International Conference on African Studies*. Department of Anthropology, Faculty of Philosophy and Art. University of West Bohemian Pilsen. Dryada, s. 183–196.
- Kumsa, Alemayehu [2010a]. Political Islam in Somalia 2009. *Acta Filozofické fakulty Západočeské Univerzity v Plzni* 2010 (1): 77–90.
- Kumsa, Alemayehu [2010b]. Two faces of Contemporary Somalia. In: Chabal, Patrick – Skalník, Peter (ed.). *Africanists on Africa: Current Issues*. Berlin: LIT Verlag Dr. W. Hopf, s. 113–126.
- Kumsa, Alemayehu [2012a]. Současné politické konflikty v oblasti Afrického rohu. *Historická sociologie* 4 (1): 49–74.
- Kumsa, Alemayehu [2012b]. Theories of Collective Identity and Conflict of Identities in Ethiopian Imperial State. In: Fiala, Vlastimil (ed.). *Multiple Identities in Post-Colonial Africa*. Litomyšl: HRG, s. 87–109.
- Kumsa, Alemayehu [2014]. The Conflict between the Ethiopian State and the Oromo People. In: *ECAS 2013, 5th European Conference on African studies. African Dynamics in a Multipolar World*. Centro de Estudos Internacionais do Instituto Universitário de Lisboa (ISCTE-IUL), s. 1112–1145.
- Kumsa, Alemayehu [2017a]. Agrarian Question and its Impact on the Development of Ethiopia. *RUDN Journal of Sociology* 17 (3): 289–305.
- Kumsa, Alemayehu [2017b]. South Sudan Struggle for Independence, and Its Implication for Africa. *RUDN Journal of Sociology* 17 (4): 513–523.
- Kumsa, Alemayehu [2019]. The Oromo National Memories. *RUDN Journal of Sociology* 19 (3): 503–516.

- Kumsa, Alemayehu – Šubrt, Jiří [2016]. The causes of Islamic Fundamentalist Violent in Post-colonial Nigeria. *RUDN Journal of Sociology* 16 (4): 755–767.
- Kumsa, Alemayehu – Záhorkík, Jan [2008]. Ethiopian Federalism and the Question of the Self-determination of Nations. In. Siwek, Tadeusz – Baar, Vladimír (ed.). *Globalization and Its Impact on Localities*. University of Ostrava: OPTYS, s. 48–57.
- Šubrt, Jiří – Kumsa, Alemayehu – Ruzzeddu, Massimiliano [2020]. *Explaining Social Processes: Perspective from Current Social Theory and Historical Sociology*. Cham, Switzerland: Springer.